

[Euràsia: 30 anys d'insubordinació literària als mandarins, 1974-2003](#)

8. Escripura geomètrica (I)

De març a agost del 1978 vaig fer, doncs, el primer assaig autodidàctic metòdic. Treballava amb horari. M'obligava a prendre notes de les meves lectures, notes que, fins i tot, sintetitzava i mecanografiava. Encara no em sé avenir de com sorgiren, els primers dies d'estiu de 1978, les escriptures geomètriques 1, 2 i 3 de la meua actual sèrie de 6 (exposades fa un any a l'IVAM -i recollides en catàleg-, i en fa dos, a la UPC). En veure plasmada davant meu aquella concepció escriptural, vaig saber que *Poeta y muro* era un cicle tancat. I allò, nou i torbador, m'espantà. Em semblà més aviat un punt d'arribada que no pas el de partida. Sorgia, reiterada, la terrible qüestió: què fer-ne? Vint-i-un anys més tard ha tancat el meu 2n cicle poètic: *Euràsia*. "Llarg camí llarg." D'aquelles remotes lectures anotades, crec que cal destacar-ne unes quantes com a possible substrat: la *Historia de las literaturas de vanguardia* esmentada abans, objecte de relectura, i, del mateix Guillermo de Torre, *Apollinaire y las teorías del cubismo* (Edhasa, 1967), *La escritura en libertad*, de F. Millán i J. García Sánchez (Alianza, 1975), *Estética de la información*, de Max Bense (Alberto Corazón, 1975), i *El grau zero de l'escripura*, de Roland Barthes (Edicions 62, 1973). Sense passar per alt un altre gènere previ de lectures que havia estimulat el meu propi autodidactisme militant: *La escuela moderna*, de F. Ferrer Guardia (Tusquets, 1976), *Fundamentos del trabajo interdisciplinar*, de Darío Antiseri (Adara, 1976), *Pablo Freire: una pedagogía para el adulto*, de S. Sánchez (Zero, 1973)...

80. Escripura geomètrica (II)

Aquell 30 d'octubre de 1998, en intervenir a València en una de les taules rodones del IX Encontre d'Escriptors, acabava de reunir-me amb Juan Manuel Bonet i Carlos Pérez, director i conservador, respectivament, de l'IVAM (Institut Valencià d'Art Modern). Trobada que desencadenaria, un any més tard, la meua individual *Escripura geomètrica, escripura fractal*. Als pocs dies, del 10 al 27 de novembre, vaig fer una primera exposició, *Panorama vitri d'escripura geomètrica*, organitzada per la Facultat de Matemàtica i Estadística, amb la col·laboració del Museu d'Art de Girona, dins el marc de la 3a Setmana de la Ciència. El museu gironí, sota la direcció de Glòria Bosch, temptejà sense èxit d'impulsar-me una exposició itinerant internacional coproduïda per diferents entitats, que la present mostra, de durada efímera, volia preludiar. Tingué lloc a la Sala d'exposicions de la Universitat Politècnica de Catalunya (Barcelona), llavors en actiu sota la coordinació de Teresa Trilla. Estava situada en una animada plaça del Campus Nord. Es tractava d'una sala blanca, rectangular, la façana tota de vidre transparent. Vaig fer que una empresa de retolació imprimís en blanc, damunt aquella gran superfície vítria fosca, la meua sèrie completa d'*escripura geomètrica*, emergent, per tant, de la silenciosa buidor visible a l'interior. De la terrassa del bar estant, a l'altra banda de la plaça, en resultava un vistós aparador textual. Com que l'exposició, exterior, no requeria de ningú que en tingués cura, vaig fer-la il·luminar de nit per tal

que fos visible les 24 hores. Juan Manuel Bonet i Carlos Pérez la visitaren el mateix dia 10. En deixar-los a l'estació (tornaven a València), em felicitaren vivament. I Bonet m'assegurà que seguiríem parlant-ne ben aviat.

82. *Escriptura geomètrica, escriptura fractal (I)*

Els primers mesos de 1999, efectivament, tornarem a parlar amb Juan Manuel Bonet i Carlos Pérez. La meua exposició a l'IVAM, titulada *Escriptura geomètrica, escriptura fractal*, s'inaugurà (coordinada pel darrer) el 28 de setembre amb una previsió inicial de calendari fins al 5 de desembre, que es prorrogà dues vegades per acabar clausurant-se realment el 9 de gener del 2000. Consistí en una intervenció de grans dimensions a les 3 àrees de superfície vítria de la façana del Centre Julio González, seu del museu. Vaig imprimir-hi una altra vegada en blanc la sèrie completa d'escriptures geomètriques, desdoblada ara més amunt en una sèrie paral·lela en negre, que vaig anomenar *escriptura fractal*. Una i altra es completaven amb les traduccions de les escriptures al castellà, francès i anglès, reduïdes a escala utilitzant els tres colors bàsics de l'arc iris per a les geomètriques i el negre per a les fractals. La meua proposta escriptural consisteix a associar els mots a punts, que s'articulen espacialment mitjançant claus de lectura geomètriques (simetria, segment, triangle equilàter, etc.). Cada escriptura fractal utilitza la mateixa clau de lectura i la mateixa estructura de paraules-punt, però amb diferents mots que l'escriptura geomètrica prèvia de què deriva. Clau de lectura i estructura que li confegeixen, en conseqüència, la qualitat d'invariància o autosemblança respecte al model primigeni (o arquetipus textual). Exemplifica els múltiples canvis de text que poden generar-se'n. Les paraules, per tant, tenen localitzacions (punts), i la sintaxi textual (geomètrica) consegüent s'estructura virtualment en l'espai, en un (arqui)text simultani no-lineal (és a dir, no-oracional).

84. *Escriptura geomètrica, escriptura fractal (III)*

A banda el catàleg, l'exposició ha deixat un fullet de mà amb una explicació coherent de la proposta, que podríem considerar la sinopsi oficial del museu, disponible també a Internet en català, castellà i anglès. N'extrec un fragment: "L'escriptura geomètrica aporta un nou salt qualitatiu en la progressió textual de la poesia i la literatura cap a la no-linealitat escrita, aconseguint així una gradació consegüent a Mallarmé (i les primeres avantguardes) i a Gomringer (i la poesia concreta), en una direcció diametralment oposada al cal·ligrama i la poesia visual (no es tracta de visualitzar ni de materialitzar sensorialment continguts semàntics, sinó d'estructurar-los cognitivament) que cal relacionar més aviat amb Pitàgoras, Lull, l'arquitectura gòtica i mudèjar, el moviment cubista, la dodecafonía mínima de Webern, o l'abstracció geomètrica de Mondrian." I, afegeixo, amb la teoria de fractals de Mandelbrot (*Los objetos fractales* - Tusquets, 1987-; *La geometría fractal de la naturaleza* - Tusquets, 1997), la teoria de catàstrofes de Thom (*Parábolas y catástrofes* - Tusquets, 1985-; *Estabilidad estructural y morfogénesis* - Gedisa, 1987-), el pròleg de Derrida, més extens que el llibre, de *L'origine de la géométrie*, de Husserl (PUF, 1965), *Tramas: la geometría secreta de los pintores*, de Charles Bouleau (Akal, 1996)... Després, arran de l'exposició, he descobert autors propers amb interessos redundats, amb qui m'he posat en contacte: Carmen Bonell (*La divina proporción* - UPC, 1999-), Fernando-M. Pérez Arranz (*Lenguaje e intuición espacial*, Instituto de Cultura Juan Gil-Albert, 1997), Felicidad Romero-Tejedor i Holgen van den Boom (*Arte fractal: estética del localismo*, -ADI, 1998-), Antonio Monegal (*En los límites de la diferencia* - Tecnos, 1998-) els arquitectes Carlos Martí Arís (*Silencios elocuentes* - UPC, 1999), i Luis Moreno Mansilla i Emilio Tuñón (editors a Madrid de la revista pluridisciplinària *CIRCO*)... A les consideracions

teòriques desplegadas en aquell fullet de mà i al catàleg he afegit, al llarg d'aquest any (2000), dos escrits més publicats en revistes: "La poesia, la geometria" (*Mètode: revista de difusió de la investigació*, 24 -hivern 2000-), un amable encàrrec de Martí Domínguez per a la Universitat de València, i "Geometria y poesía: por una poética del conocimiento" (*Movimiento actual*, Monterrey, 118 -abril 2000-), ampliació de l'anterior, així com les dues hipòtesis de treball que vaig fer públiques el maig (2000) a l'Institut d'Estudis Catalans, convidat per Xavier Duran, dins les jornades *Literatura i matemàtiques: geometria d'un acostament*, organitzades per la Societat Catalana de Matemàtiques i l'AELC, hipòtesis formulades explícitament *a posteriori*, però que considero inherents a l'escriptura geomètrica i fractal.

86. La connaissance de la connaissance

Si el pensament conceptual, com suposem molts, és no-lineal i es produeix simultàniament (o en encadenaments de simultaneïtats) dins la ment, cada vegada que un emissor es vol expressar (a l'altre, o a la col·lectivitat) l'ha de codificar linealment, de manera que el(s) receptor(s) torni(n) a descodificar-lo no-linealment per comprendre'l (amb inevitables pèrdues i deformacions durant el procés). Per tant, assolir formes de transmissió conceptual afins a la dinàmica del pensament pur esdevé tot un repte. De fet, la raó de ser (lineal) del discurs convencional té el seu origen en la comunicació oral. Ara bé, el coneixement, des de la invenció de la impremta, s'ha transmès sobretot per escrit. Hi ha, per tant, un anacronisme disfuncional entre la linealitat i la bidimensionalitat de la pàgina impresa. El llenguatge lineal oracional podria, en conseqüència, haver-se convertit imperceptiblement en un greu obstacle per al progrés (després, paradoxalment, d'haver-ne estat el gran motor durant milers d'anys). Imagino, dins l'espai virtual de la ment, les idees tancades amb una estructura espacial estàtica (espai euclidià); i les obertes (o en procés), amb una de dinàmica (hiperespai). Com apunta Edgar Morin, l'espai i el temps no constitueixen característiques intrínseques de la realitat, sinó de les formes *a priori* de la sensibilitat; hem deixat de conèixer per viure per passar a viure per conèixer; i el nostre avenir radica en la superació del nostre endarreriment cognitiu respecte a la nostra potencialitat cognitiva (*La connaissance de la connaissance*, Seuil, 1986). És inevitable que, entitats corpòries provisionals com som, aprioritzem el temps i l'espai en les nostres conceptualitzacions. Thom ho concep com a "estabilitat estructural" i "morfogènesi" (Gedisa, 1987). La meua proposta escriptural és geomètrica i fractal.

